

УДК 338.48

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-19-19>

Іван Івасюк

ORCID: 0000-0002-7018-3741

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ГІРСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЛЬВІВСЬКОЇ ТА ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

Стаття присвячена дослідженню особливостей соціально-економічного розвитку територіальних громад гірських населених пунктів у Львівській та Закарпатській областях. Проведено порівняльний аналіз специфіки соціально-економічного розвитку цих регіонів в умовах децентралізації, що стала ключовою реформою для місцевого самоврядування в Україні. У статті розглядаються такі аспекти, зокрема, як економічна спроможність громад, забезпечення соціальних послуг. Аналізується вплив різних факторів на розвиток цих громад, зокрема роль сільського господарства, туризму та соціального забезпечення в умовах сучасних викликів. В контексті зростаючої конкуренції та глобалізаційних процесів досліджуються особливості функціонування гірських територій, що суттєво впливають на рівень життя населення. Стаття підкреслює, що аграрний сектор залишається важливим джерелом зайнятості та економічної стабільності, проте його розвиток обмежується географічними та кліматичними факторами. Водночас, туризм, як один з основних рушіїв економічного зростання, стикається з проблемами інфраструктурного забезпечення та недостатньої промоції. Особлива увага приділяється соціальному забезпеченню, яке є критично важливим для підтримки вразливих верств населення в умовах економічних труднощів. З метою оцінки ефективності місцевих ініціатив автор використовує порівняльний метод, що дозволяє виявити найкращі практики та рекомендації для вдосконалення управлінських стратегій на рівні територіальних громад. Висновки базуються на порівняльних даних трьох областей і надають рекомендації щодо покращення соціально-економічної ситуації в гірських громадах.

Ключові слова: територіальні громади, гірські населені пункти, соціально-економічний розвиток, децентралізація, місцеве самоврядування.

Вступ. Децентралізація, яка стала ключовою реформою в Україні, відкрила нові можливості для місцевих громад, проте її реалізація в гірських регіонах має свої особливості. Економічна спроможність громад, їх здатність забезпечувати соціальні послуги та розвивати інфраструктуру залишаються актуальними питаннями, що потребують детального аналізу. В умовах зростаючої глобалізації та конкуренції, аграрний сектор, туризм і соціальне забезпечення виступають важливими складовими, які можуть суттєво вплинути на соціально-економічний розвиток гірських територій. Проте розвиток цих секторів не обходиться без викликів, таких як нестача інвестицій, проблеми з інфраструктурою, а також недостатня популяризація туристичних можливостей.

Мета та завдання статті. Метою статті є дослідження соціально-економічних особливостей, що постають перед територіальними громадами гірських населених пунктів Львівської та Закарпатської областей, а також виявлення особливостей їх функціонування в умовах децентралізації. Для досягнення цієї мети автор визначив наступні завдання: оцінити вплив аграрного сектору, туризму та соціального забезпечення на розвиток територіальних громад; виявити основні фактори, які стримують розвиток гірських населених пунктів, зокрема, обмежений доступ до ресурсів, інфраструктурні проблеми та соціальні виклики; розробити рекомендації для поліпшення управлінських стратегій на рівні територіальних громад, що сприятимуть їхньому сталому розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Львівська область має стратегічно вигідне географічне розташування завдяки своєму прикордонному статусу та розвинутій системі міжнародних комунікацій. Це сприяє активному розвитку транскордонного співробітництва,

ефективному використанню транзитного потенціалу та зміцненню міжнародних зв'язків. Така географічна позиція також стимулює економічну, соціальну, науково-технічну, культурну та екологічну взаємодію з прикордонними регіонами сусідніх країн.

Згідно з Перспективним планом формування територіальних громад, затвердженим Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 березня 2019 р. № 193-р «Про внесення змін до перспективного плану формування територій громад Львівської області», у регіоні було заплановано створення 67 територіальних громад. На сьогоднішній день в області функціонують 73 територіальні громади

Власне до гірських територіальних громад Львівської, відповідно до чинного законодавства, належать: Трускавецька, Добромильська, Старосамбірська, Турківська, Хирівська, Сколівська міські територіальні громади, Східницька, Боринська, Славська селищні територіальні громади, Стрілківська, Грабовецько-Дулібівська, Козівська, сільські територіальні громади. Згідно із Законом України «Про статус гірських населених пунктів в Україні», статус гірських населених пунктів в Львівській області отримали 196 населених пункти, де проживає майже 155 тис. осіб [2].

Для забезпечення сталого розвитку гірських територій області, підвищення їх конкурентоспроможності та покращення рівня життя населення, а також для охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів і етнокультурної спадщини, було розроблено і затверджено рішенням Львівської обласної ради «Стратегія розвитку Львівської області на період 2021–2027 років» [8].

Закарпатська область на північному сході, сході і південному сході межує з Львівською та Івано-Франківською областями. На північному заході, заході і півдні кордони області співпадають з державним кордоном України загальною протяжністю 467,3 км, у тому числі з Угорщиною – 130,0 км, Румунією – 205,4 км, Словаччиною – 98,5 км і Польщею – 33,4 км. В області діє 19 пунктів переходу кордону сусідніх держав [7].

У 2020 р. в Закарпатській області було запроваджено новий адміністративно-територіальний устрій, в рамках якого створено 6 районів та 64 об'єднані територіальні громади. Відповідно до Закону України «Про статус гірських населених пунктів в Україні», 215 поселень Закарпатської області мають статус гірських, власне ці поселення входять до складу таких територіальних громад: Свалявська, Рахівська, Іршавська, Хустська міські територіальні громади, Воловецька, Жденіївська, Кольчинська, Чинадіївська, Великобичківська, Ясінянська, Буштинська, Дубівська, Солотвинська, Усть-Чорнянська, Великоберезнянська, Міжгірська селищні територіальні громади, Неліпинська, Нижньоворітська, Полянська, Богданська, Вільховецька, Нересницька, Углянська, Дубриницько-Малоберезнянська, Костринська, Ставненська, Тур'є-Реметівська, Білківська, Горінчівська, Довжанська, Драгівська, Керецьківська, Коловчавська, Пилипецька, Синевирська сільські територіальні громади [2; 4].

Основним завданням економічного розвитку гірських територій Львівської та Закарпатської областей є забезпечення сталого соціально-економічного зростання та підвищення якості життя населення через розвиток конкурентоспроможної й інноваційної економіки, з урахуванням природних особливостей та переваг регіону. Завдяки реформі децентралізації, територіальні громади, зокрема гірські, отримують додаткові податкові надходження, а система бюджетного вирівнювання забезпечує кращі стимули для органів місцевого самоврядування у сприянні місцевому та регіональному розвитку.

Важливою складовою реформування системи державного управління є бюджетна децентралізація, спрямована на створення умов для сталого розвитку місцевих громад, підвищення якості життя населення та забезпечення ефективного використання бюджетних ресурсів.

Основними елементами бюджетної децентралізації є розподіл податкових повноважень, перерозподіл бюджетних трансфертів, розширення фінансової автономії та реформа бюджетного планування. Місцеві органи влади отримують право збирати певні види податків

та зборів, що забезпечує стабільне джерело доходів, а також отримують субвенції та дотації від центрального уряду для забезпечення базових послуг та реалізації місцевих проєктів.

У результаті проведеної фінансової децентралізації, для прикладу, доходи бюджету Ясінянської територіальної громади Закарпатської області у 2020 р. склали 10 638 101 млн грн. Основними джерелами наповнення дохідної частини місцевого бюджету є податки і збори, податки на доходи та прибуток, трансферти, субвенції та неподаткові надходження [6].

Що стосується розвитку промисловості, то, згідно аналізу обсягів реалізованої промислової продукції, Львівська та Закарпатська області не мають вираженої промислової спеціалізації в економіці України, незважаючи на окремі позитивні тенденції у розвитку окремих галузей.

Однією з головних регіональних економічних проблем є низькі темпи модернізації виробництва та структурної трансформації промисловості, зокрема перерозподіл структури на користь високотехнологічних секторів з високою доданою вартістю

Промисловість територіальних громад представлена переважно підприємствами лісопереробної галузі, оскільки, для прикладу, загальна площа лісового фонду Львівської області дорівнює близько 694,7 тис. га, що становить понад 8% всіх лісів України, з яких 623 тис. га вкрито лісами [8].

Актуальним питанням сьогодення, в контексті розвитку громад, є становлення та розвиток малого і середнього підприємництва, зокрема, в 2018 р. в Львівській області було зареєстровано 115,5 тис. суб'єктів малого та середнього підприємництва (працювало 459,2 тис. осіб, що становило 90,9% від загальної кількості зайнятих у всіх суб'єктів господарювання), тоді як лише 20 – великих підприємств [8].

Сільське господарство, зокрема сільське полонинське господарство, є стратегічно важливою галуззю для забезпечення продовольчої безпеки. Основними виробниками в цій сфері є селянські фермерські господарства, що спеціалізуються на виробництві м'ясо-молочної продукції, розведенні овець, а також виготовленні твердого сиру і бринзи.

У останні роки Львівська область поступово збільшує потенціал сільськогосподарського виробництва, що підтверджується позитивною динамікою індексу виробництва валової сільськогосподарської продукції. За темпами зростання обсягів виробництва валової сільськогосподарської продукції Львівщина займає третє місце, за обсягами виробництва – чотирнадцяте серед усіх регіонів України.

Основу зростання обсягів виробництва складає продукція з низькою доданою вартістю, така як зернові, олійні та технічні культури, а також додаткове залучення до сільськогосподарського виробництва земель, які раніше залишалися не використаними.

У 2018 році Львівська область займала восьме місце серед усіх регіонів України за обсягом виробництва сільськогосподарської продукції на 100 га сільськогосподарських угідь (996,5 тис. грн). Загалом по Україні цей показник становив 756,4 тис. грн, у Івано-Франківській області – 1204,6 тис. грн (3 місце), у Харківській – 675,3 тис. грн (18 місце) [8].

Сільське господарство Закарпатської області має свої особливості через обмежені площі земель. Регіон поділений на низинні, передгірські та гірські зони, причому гірська місцевість займає дві третини території. Це значно обмежує можливості для розширення виробництва сільськогосподарської продукції. На гірських територіях Закарпатської області спостерігається значна різниця в кліматі, обумовлена висотою над рівнем моря, рельєфом і іншими факторами. В середньому температура повітря знижується на 0,4–0,7°C на кожних 100 м висоти. Ці особливості обмежують вирощування високоврожайних сільськогосподарських культур. Проте в гірських долинах створюються умови для вирощування окремих видів овочів і зернових, садівництво та вівчарство [7].

Важливою складовою економічних надходжень до бюджету територіальних громад гірських населених пунктів Львівської та Закарпатської областей (власне, особливо останньої) є, безперечно, туризм.

На Львівщині функціонують курортні зони з близько 200 лікувальними джерелами мінеральних вод різних типів, які використовуються для лікування різних захворювань. Популярність здобув, зокрема, курорт Східниця, де створені всі умови для здорового відпочинку та оздоровлення [8].

На прикладі Національного природного парку «Сколівські Бескиди» можна відзначити наявність п'яти рекреаційних пунктів, таких як «Водоспад на р. Кам'янка», «Колодка», «Павлів потік», «Майдан» та «Тустань». У парку прокладено еколого-пізнавальні стежки та маршрути, серед яких «Бучина», «Крокус», «На гору Лопата», «На водоспад», «Долиною річки Кам'янки» та маршрут від м. Сколе до с. Майдан, який пролягає через найвищу вершину парку. Сколівський район має значний туристично-рекреаційний потенціал, що включає 86 відпочинкових закладів (з них 70 активно функціонують), приблизно 200 приватних агроосель, 3 канатні дороги та 30 гірськолижних трас (з яких 8 затверджені міжнародною федерацією спорту) [8].

Яворівський національний природний парк також має значний рекреаційний потенціал для розвитку туризму, включаючи автобусно-пішохідні маршрути, еколого-пізнавальні стежки та стаціонарні зони для відпочинку. В парку діють також автобусно-пішохідні маршрути, еколого-пізнавальні стежки та стаціонарні зони для відпочинку.

Розвиток сільського туризму у межах парків і їхнього оточення є важливим фактором для забезпечення мешканців альтернативними доходами, особливо в гірських районах з високим рівнем безробіття. Рекреаційний потенціал парків області сприяє розвитку екотуризму як перспективного напрямку місцевої економіки, залучаючи місцеве населення до участі в туристичних та рекреаційних програмах і підвищуючи загальний інтерес до історії та природи регіону

Особливий інтерес представляють гірські місцевості, ідеальні для гірськолижного спорту, такі як смт Славське з прилеглими населеними пунктами, с. Тисовець Сколівського району, с. Розлуч, м. Турка Турківського району та інші [8].

Гірські регіони Львівщини є важливими з точки зору збереження природної і культурної спадщини, а також стабільності екосистем на обширних територіях. Однак основною проблемою для цих територій залишається недостатня якість і розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури, яка відіграє критичну роль у соціальному та економічному розвитку, а також у підтримці господарської активності та життєдіяльності населення.

З метою покращення інфраструктурної привабливості гірських територій необхідно активно розвивати дорожньо-транспортну мережу. Це створить сприятливі умови для підвищення економічної конкурентоспроможності гірських районів області і допоможе подолати їх соціально-економічну відсталість.

У гірських селах Закарпатської області знаходяться основні рекреаційні ресурси, переважно сільські садиби, які пропонують зелений туризм.

Важливим центром пішохідного туризму в Карпатах залишається Рахів. Від цього міста легко дістатися до Гуцульських Альп, де найвищою точкою є гора Піп-Іван Марамороський (1937 метрів). Також недалеко розташовані хребти Свидовець із вершиною Близниця (1882 метри) та Чорногора, де знаходиться найвища гора Карпат – Говерла (2061 метр). Гора Петрос (2020 метрів) розташована за 20 кілометрів на північний схід від Рахова.

Гордістю Рахівщини є Карпатський біосферний заповідник, який отримав спеціальний диплом Ради Європи та входить до Міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО. Інформаційно-екологічний центр заповідника, розташований у Рахові, відомий як Музей екології гір та історії природокористування в Українських Карпатах. Експозиція музею охоплює такі розділи, як «Природа Карпат» і «Природокористування в Українських Карпатах», а також включає інформаційний центр [5].

На території Ясінянської громади Закарпатської області розташований найвисокогірніший курорт України – Драгобрат, який знаходиться на висоті 1400 метрів над рівнем моря,

біля підніжжя гірських вершин. Завдяки своєму вдалому географічному положенню, схили Драгобрату природно вкриваються снігом. На території курорту функціонує близько 100 об'єктів туристичної інфраструктури, які пропонують відвідувачам різноманітні послуги, такі як проживання, харчування, катання на лижах, прокат гірськолижного спорядження, трансфер, а також інші послуги, спрямовані на задоволення різноманітних потреб гостей курорту [6].

Зовнішньоторговельні операції Львівської області ведуться з партнерами з 160 країн світу, проте основними торговельними партнерами є країни Європейського Союзу, зокрема Польща, Німеччина, Чехія та Данія. За період з 2015 по 2018 роки більше 70% експорту спрямовувалося до країн ЄС, а імпорт становив понад 60% від загального обсягу зовнішньої торгівлі. Серед інших країн світу значні обсяги послуг надавалися США та Канаді. Великі обсяги імпорту товарів були з Китаю, а послуг із Швейцарії та Туреччини [8].

Ефективні форми міжнародного співробітництва для Львівщини включають транскордонне співробітництво і участь у єврорегіонах, таких як «Карпатський єврорегіон» і Єврорегіон «Буг». Важливу роль у розвитку регіону відіграють проекти міжнародної технічної допомоги, зокрема ті, що фінансуються країнами ЄС.

Попри ці позитивні моменти, війна посилила соціально-економічні кризові явища. У січні-грудні 2023 року зовнішньоторговельний оборот Закарпатської області склав 2 750,3 млн дол. США. Обсяг експорту товарів становив 1 359,2 млн дол. США, що становить 69,0% від рівня аналогічного періоду 2022 року. Імпорт товарів досяг 1 391,1 млн дол. США, або 84,5% від показника за січень-грудень 2022 року [3].

Навіть проміжні наслідки російсько-української війни вимагають істотного розширення сфери соціального захисту населення. Хоча в гірських населених пунктах Львівської області діють 307 лікарських амбулаторних закладів і фельдшерсько-акушерських пунктів, проблеми доступу до сімейної медицини на цих територіях залишаються актуальними, оскільки кількість лікарів загальної практики – сімейних лікарів становить лише 0,27 осіб на 1000 осіб населення, що нижче обласного середнього показника – 0,46 осіб на 1000 осіб населення. У гірських районах діють лише 4 Центри первинної медико-санітарної допомоги, що становить 10% від загальної кількості в Львівській області [8].

Зростання безробіття та падіння купівельної спроможності, спонукало мешканців (до повномасштабного вторгнення РФ) шукати роботу за кордоном. Це створювало парадоксальну ситуацію нестачі кваліфікованих працівників, незважаючи на високий рівень безробіття. У гірських районах Львівської області безробіття складає приблизно 1,4%, що трохи вище за обласний показник – 1,2% [8].

Для покращення соціально-економічного розвитку територіальних громад гірських населених пунктів Львівської та Закарпатської областей можна запропонувати такі рекомендації:

1. Зосередитися на розвитку екологічного та сільського туризму.
2. Підтримка ремесел та крафтового виробництва.
3. Покращення інфраструктури.
4. Підтримка місцевого бізнесу та інвестицій.
5. Підвищення рівня соціальних послуг
6. Активізувати участь місцевих громад у плануванні та реалізації проєктів розвитку, залучати громадські організації, молодіжні ініціативи та експертів до ухвалення рішень.
7. Співпраця з міжнародними партнерами: залучати міжнародні гранти та співпрацювати з країнами ЄС, особливо в межах Карпатського регіону, для обміну досвідом та реалізації спільних проєктів.

Ці рекомендації допоможуть підвищити конкурентоспроможність гірських територіальних громад і сприятимуть сталому соціально-економічному розвитку на локальному рівні.

Отже, можна констатувати, що соціально-економічний розвиток територіальні громади гірських населених пунктів Львівської та Закарпатської областей, має різноаспектний характер. Основними проблемами залишаються обмежений доступ до ресурсів, недостатня інфраструктура та потреба в ефективному управлінні соціальними послугами. Аграрний сектор, хоча й відіграє важливу роль у забезпеченні зайнятості, страждає від природних умов, які не завжди сприяють стабільному розвитку. Роль туризму для розвитку гірських населених пунктів є надзвичайно важливою та багатоаспектною. По-перше, туризм стає значним джерелом доходів для місцевих громад, сприяючи створенню нових робочих місць у сферах обслуговування, готельного бізнесу, ресторанного господарства та транспортних послуг. Це, у свою чергу, веде до економічного розвитку регіонів. Зростання туристичного потоку також стимулює покращення інфраструктури, такої як дороги, транспорт, комунікації та житлові умови. Це не лише підвищує якість життя місцевих жителів, але й робить території більш привабливими для інвесторів. Туризм зміцнює соціальні зв'язки в громадах, оскільки жителі залучаються до спільних проектів і ініціатив, пов'язаних із обслуговуванням туристів. Розвиток туризму допомагає зменшити залежність місцевої економіки від сільського господарства або інших традиційних галузей, роблячи її більш стійкою до змін на ринку. Завдяки цьому місцеві жителі отримують доступ до нових послуг, культурних заходів і можливостей для відпочинку, що покращує загальну якість життя в регіоні.

Література:

1. Громади Львівщини. URL.<https://stat.loda.gov.ua/communities-and-districts/>
2. Закон України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» URL.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/95-вр#Text>
3. Зовнішньоекономічна діяльність. URL.https://carpathia.gov.ua/diyalnist/zovnishnoekonomichna-diyalnist-ta-investicii/zovnishnoekonomichna_diyalnist#:~:text=Зовнішньоекономічна%20діяльність%20%7C%20ЗАКАРПАТСЬКА%20ОБЛАСНА%20ВІЙСЬКОВА%20АДМІНІСТРАЦІЯ&text=У%20січні-грудні%202023%20року,-%201%20359%2C%20млн
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. “Про перелік населених пунктів, яким надається статус гірських”, URL.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647-95-п#Text>
5. Про Рахів. URL.<https://rakhiv-mr.gov.ua/pro-rakhiv/>
6. Стратегічний план розвитку Ясінянської територіальної громади на 2023–2027 роки. URL. https://onedrive.live.com/personal/c10a413a0f5f6337/_layouts/15/doc2.aspx?resid=3926b80f-212d-4e1c-91e2-b9c7d9264e45&cid=c10a413a0f5f6337&wdPreviousSession=0a6adf85-1137-4ec8-853b-2af9200065db&wdOrigIn=BROWSELINK%2COFU.WORD.EDIT-A-COPY&wdPreviousSessionSrc=OFU
7. Стратегія розвитку Закарпатської області на період до 2027 року. URL.<https://carpathia.gov.ua/storage/app/sites/21/Economics/regional%20development%20strategy%20until%202027.pdf>
8. Стратегія розвитку Львівської області на період 2021-2027 років. URL.ibh.asd.company/wp-content/uploads/2020/07/strategija-rozvytku-lvivshchyny-do-2027.pdf

References:

1. Hromady Lvivshchyny. (n.d.). [Communities of Lviv Region]. Retrieved from <https://stat.loda.gov.ua/communities-and-districts/>
2. Zakon Ukrainy «Pro status hirs'kykh naseleennykh punktiv v Ukraini». (n.d.). [Law of Ukraine on the Status of Mountain Settlements in Ukraine.]. Retrieved from URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/95-вр#Text>
3. Zovnishnoekonomichna diialnist [Foreign economic activity]. Zakarpattia Regional Military Administration. Retrieved September 24, 2024, from https://carpathia.gov.ua/diyalnist/zovnishnoekonomichna-diyalnist-ta-investicii/zovnishnoekonomichna_diyalnist#:~:text=Зовнішньоекономічна%20діяльність%20%7C%20ЗАКАРПАТСЬКА%20ОБЛАСНА%20ВІЙСЬКОВА%20АДМІНІСТРАЦІЯ&text=У%20січні-грудні%202023%20року,-%201%20359%2C%20млн

4. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14 kvitnia 2021 r. “Pro perelik naselennykh punktiv, iakym nadaetsia status hirskykh”. [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 14, 2021, “On the List of Settlements Granted Mountain Status”]. Retrieved from URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647-95-п#Text>

5. Pro Rakhiv. (n.d.). [About Rakhiv]. Retrieved from <https://rakhiv-mr.gov.ua/pro-rakhiv/>

6. Stratehichnyy plan rozvytku Yasin'yanskoyi terytorial'noyi hromady na 2023–2027 roky. (n.d.). [Strategic Development Plan of the Yasin'ya Territorial Community for 2023–2027]. Retrieved from https://onedrive.live.com/personal/c10a413a0f5f6337/_layouts/15/doc2.aspx?resid=3926b80f-212d-4e1c-91e2-b9c7d9264e45&cid=c10a413a0f5f6337&wdPreviousSession=0a6adf85-1137-4ec8-853b-2af9200065db&wdOrigin=BROWSELINK%2COFU.WORD.EDIT-A-COPY&wdPreviousSessionSrc=OFU

7. Stratehiya rozvytku Zakarpats'koyi oblasti na period do 2027 roku. (n.d.). [Development Strategy of the Transcarpathian Region until 2027]. Retrieved from <https://carpathia.gov.ua/storage/app/sites/21/Economics/regional%20development%20strategy%20until%202027.pdf>

8. Stratehiya rozvytku Lvivskoyi oblasti na period 2021-2027 rokiv. (2020). [Development Strategy of the Lviv Region for the period 2021–2027]. Retrieved from <https://ibh.asd.company/wp-content/uploads/2020/07/stratehija-rozvytku-lvivshchyny-do-2027.pdf>

Ivan Ivasiuk. Specifics of the socio-economic development of territorial communities in mountain settlements: a comparative analysis of the Lviv and Zakarpattia regions

The article is devoted to the study of social and economic challenges faced by territorial communities in mountain settlements in the Lviv, Zakarpattia, and Chernivtsi regions. A comparative analysis of the peculiarities of socio-economic development in these regions is conducted in the context of decentralization, which has become a key reform for local self-governance in Ukraine. The article examines various aspects, including the economic capacity of communities and the provision of social services. It analyzes the impact of different factors on the development of these communities, particularly the role of agriculture, tourism, and social security in light of contemporary challenges. In the context of increasing competition and globalization processes, the features of mountain territories that significantly affect the quality of life of the population are investigated. The article emphasizes that the agricultural sector remains an important source of employment and economic stability; however, its development is constrained by geographical and climatic factors. Meanwhile, tourism, as one of the main drivers of economic growth, faces challenges related to infrastructure provision and insufficient promotion. Special attention is paid to social security, which is critically important for supporting vulnerable populations amid economic difficulties. To evaluate the effectiveness of local initiatives, the author employs a comparative method, which allows for the identification of best practices and recommendations for improving management strategies at the level of territorial communities. The conclusions are based on comparative data from the three regions and provide recommendations for enhancing the socio-economic situation in mountain communities.

Keywords: territorial communities, mountain settlements, socio-economic development, decentralization, local self-governance.

Відомості про автора:

Іван Івасюк – здобувач наукового ступеня доктора філософії, кафедра політичних інститутів та процесів, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника